

Signaleren, corrigeren en activeren

Evaluatie aanpak jongerenoverlast
gemeente Rheden

Erik van Marissing

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	9
2 Opzet en uitvoering van het onderzoek	11
2.1 Doelstellingen en onderzoeksvragen	11
2.2 Onderzoeksaanpak	12
3 Jeugdoverlast in perspectief	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Jeugdoverlast volgens de professionals	13
3.3 Geregistreeerde jeugdoverlast	17
3.4 Jeugdoverlast volgens bewoners en ondernemers	20
3.5 Jeugdoverlast volgens de jongeren zelf	24
3.6 Ervaringen van burgers met de kernpartners	25
3.7 Conclusie	29
4 De effectiviteit van de samenwerking	31
4.1 Inleiding	31
4.2 Pak(je)Kans in het kort	32
4.3 Het speelveld en de spelers	33
4.4 Zelfredzaamheid van jongeren	36
4.5 Doorverwijzing naar instanties	40
4.6 Samenwerking	42
4.7 Specifiek uitgelicht: de rol van de straatcoaches	46
4.8 Conclusie	52
5 Conclusies en aanbevelingen	55
5.1 Inleiding	55
5.2 Conclusies	55
5.3 Aanbevelingen	57
Geraadpleegde bronnen	61
Bijlagen:	
1 Geïnterviewde kernpartners	63
2 Methodologische verantwoording	65
3 In gesprek met de jongeren	71

Samenvatting

Op verschillende plekken in de gemeente Rheden ervaren bewoners en ondernemers overlast van (groepen) jongeren op straat. Mensen voelen zich bijvoorbeeld niet op hun gemak of bedreigd door de aanwezigheid van jongeren in de openbare ruimte of zijn slachtoffer van delicten die door de jeugd worden gepleegd, zoals vernielingen, openbare dronkenschap en intimidatie. In 2009 vormde de overlast rond het Callunaplein in Dieren aanleiding voor de gemeente om te starten met een *pilot* genaamd 'Pak(je) Kans', wat inhield dat groepen jongeren op basis van de zogeheten 'shortlist-methodiek' in kaart werden gebracht en dat de ketenpartners (politie, jongerenwerk en *outreachinge* jeugdhulpverlening) onder regie van de gemeente een gezamenlijke aanpak formuleerden om de overlast terug te dringen. De *pilot* is inmiddels afgerond en Pak(je)Kans is conform de aanbevelingen uit het evaluatierapport onderdeel geworden van het reguliere beleidskader en uitgebreid over de gehele gemeente. Sinds voorjaar 2011 zijn ook twee straatcoaches actief in de gemeente Rheden, die jongeren op straat aanspreken op hun gedrag en zicht trachten te krijgen op wat hen bezighoudt en wat hun behoeften zijn.

De geïntensiveerde aanpak lijkt zijn vruchten af te werpen: gesprekken met wijkprofessionals, bewoners en ondernemers maken duidelijk dat de aard en ernst van de ervaren overlast is afgenomen en dat het rustiger is geworden in de gemeente. Niettemin is er een aantal *hotspots* waar omwonenden en winkeliers nog steeds last hebben van rondhangende jeugd. De gemeente Rheden heeft het Verwey-Jonker Instituut daarom gevraagd de aanpak van jeugdoverlast te evalueren, waarbij specifiek is gekeken naar de inzet van de straatcoaches. Het onderzoek is uitgevoerd tussen najaar 2011 en najaar 2012. We hebben onder meer gekeken naar overlastmeldingen, gesprekken gevoerd met alle betrokken ketenpartners en gesproken met bewoners en winkeliers in de directe omgeving van (voormalige) overlastlocaties. Ook hebben we een avond meegelopen met de straatcoaches en hebben we met een aantal jongeren gesproken. In dit rapport presenteren we de belangrijkste bevindingen uit dat onderzoek.

De afgelopen jaren heeft de gemeente samen met haar kernpartners veel inspanning verricht om de overlast van jongeren in de openbare ruimte terug

te dringen. De betrokken professionals zien een positieve ontwikkeling en geven onder andere als voorbeeld dat overlast op sommige locaties is beëindigd, dan wel fors verminderd. We kunnen deze ontwikkeling echter niet staven op basis van cijfers en zien deze slechts deels terug in de ervaringen van bewoners en ondernemers. Daar waar van verbetering kan worden gesproken, is bovendien niet altijd duidelijk in hoeverre dat aan de samenwerking binnen Pak(je)Kans kan worden toegeschreven. Niettemin stelt een groot deel van de bevraagde bewoners en ondernemers de inzet van de kernpartners op prijs en denken veel van hen dat de gezamenlijke inzet van de kernpartners resultaat oplevert.

Bewoners en ondernemers baseren hun oordeel over de kernpartners op actieve contacten (bijvoorbeeld een gesprek met de wijkagent of de straatcoaches) en passieve contacten (het zien van professionals op straat). Kennis van het gemeentelijk beleid rond jeugdoverlast hebben zij weinig. Wanneer we hiernaar vroegen, bleek dat bewoners de aanpak vooral associëren met repressief beleid (signaleren en corrigeren) en dat zij het preventieve element (het activeren) niet of nauwelijks kennen. Ze zien jeugdoverlast in de openbare ruimte als iets van alle tijden. Uit de gesprekken spreekt vooral de behoefte om meer geïnformeerd te worden, zowel rond de *hotspots* als meer in het algemeen.

De professionals zijn tevreden over de manier van samenwerken. Ze zien dat Pak(Je)Kans als samenwerkingsvorm een groei heeft doorgemaakt, waarbij gaandeweg een werkwijze is ontstaan die meer en meer als gezamenlijk is te bestempelen. Dieren loopt op dit punt iets voor, omdat de overlast daar langer manifest is, de partners meer historie met elkaar hebben en met de jeugd op straat. In Rheden en Velp is de samenwerking nog groeiende. Voorts lijkt Pak(je)Kans vooral van waarde wanneer er gehandeld kan worden op basis van benoemde hinderlijke of overlastgevende groepen. Desalniettemin benadrukken de partners dat, juist nu het op een aantal plekken beter lijkt te gaan, ook het preventieve element niet uit het oog moet worden verloren. Er is blijvend aandacht nodig voor de jeugd op straat. De vorm en positionering van Pak(je)Kans, achtereenvolgens een uitvoeringsgerichte benadering en een stevig fundament in de kernen, waarop kan worden aangesloten door andere organisaties, instellingen en overlegstructuren, maakt dat er snel geschakeld kan worden en dat er ook een antwoord kan worden geboden op onvoorziene situaties die zich plotseling voordoen.

Pak(je)Kans heeft ertoe geleid dat er meer oog is gekomen voor de zelfredzaamheid van jongeren op straat. Het ontbreekt aan meetbare indicatoren om vast te stellen in hoeverre de zelfredzaamheid is versterkt en zo ja, of en in welke mate dit aan Pak(je)Kans is toe te schrijven. De casuïstiek maakt

duidelijk dat het signaleren van wensen en behoeften goed verloopt, maar dat het toeleiden en met name het activeren van jongeren soms moeizaam gaat. Hetzelfde geldt voor het doorverwijzen van jongeren naar de hulpverlening. Ook daarvan is niet vast te stellen in hoeverre de doorverwijzingen het gevolg zijn van inspanningen binnen Pak(je)Kans. Doordat de aandacht verschuift van een repressieve aanpak naar een meer preventieve aanpak en omdat het onderlinge vertrouwen in de afgelopen periode is toegenomen, is de verwachting dat Pak(je)Kans er toe zal leiden dat er meer jongeren in beeld komen die voor hulpverlening in aanmerking komen.

De straatcoaches vormen een belangrijke schakel binnen Pak(je)Kans. Hun functie hoeft in de ogen van hun samenwerkingspartners niet noodzakelijkerwijs door een aparte organisatie te worden vervuld (hun taak kan bijvoorbeeld ook worden uitgevoerd door ambulant jongerenwerkers), maar de gesprekken met zowel professionals als bewoners en ondernemers maken duidelijk dat een aparte functie wel gewenst is. Dit heeft onder meer te maken met hun positie ten opzichte van de jeugd, hun flexibele inzet en de herkenbaarheid voor bewoners en ondernemers. Het onderzoek wijst uit dat het zinvol is om de functie van straatcoach te behouden, waarbij per kern moet worden bekeken welke inzet nodig is en hoe de functie precies is ingevuld.

Uit het onderzoek komt een aantal aanbevelingen aan het adres van de gemeente naar voren. Ten eerste is het belangrijk om (potentiële) overlasthebbenden meer en beter te betrekken bij Pak(je)Kans. Dat houdt onder andere in dat hun weerbaarheid moet worden vergroot, dat zij goed geïnformeerd zijn over wat de aanpak inhoudt en dat zij serieus worden genomen. De focus dient daarbij te liggen op de degenen die een constructieve bijdrage kunnen leveren.

Richting de jeugd zelf adviseren we om hen meer in positieve zin te betrekken bij wat er speelt in hun omgeving. Om overlast tegen te gaan is het van belang dat zij niet alleen als overlastgevend worden gezien, maar dat bewoners en ondernemers ook de talenten van jongeren waarderen en aanspreken. Hier ligt een taak voor het jongerenwerk, dat de verbindingen tussen jeugd en omgeving kan versterken. Inhoudelijk is het zaak om voorbereid te zijn op nieuwe groepen jongeren en daar tijdig in te investeren. Dat betekent dat Pak(je)Kans zich ook bezig zal moeten houden met groepen die nu nog niet als zodanig zijn te benoemen, maar die die potentie wel in zich hebben.

We adviseren om de samenwerking daar waar mogelijk nog praktischer in te richten, bijvoorbeeld door overlegstructuren beter op elkaar af te stemmen en onderlinge communicatie te vergemakkelijken. Er moet budget blijven of vrijgemaakt worden om ad hoc situaties snel te kunnen oplossen en de

verantwoordelijke beleidsmedewerker OOV moet hiervoor voldoende mandaat hebben. De scholen moeten nadrukkelijker worden betrokken bij Pak(je)kans, niet alleen omdat zij als vindplaats fungeren, maar ook omdat zij een bijdrage kunnen leveren aan de mogelijke oplossingen. Tot slot is het belangrijk om de inspanningen van Pak(je)Kans inzichtelijk en meetbaar te maken door middel van concrete *outcome*-indicatoren die met regelmaat kunnen worden getoetst.

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Rheden
Auteurs	Dr. E. van Marissing
Omslag	Ontwerppartners, Breda
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of worden via onze website.

ISBN 978-90-5830-552-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2013.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Om de overlast van jeugd op straat tegen te gaan begon de gemeente Rheden in 2009 met de *pilot* Pak(je)Kans. Eerst in Dieren en later in de gehele gemeente. De kern van de aanpak is het signaleren van problemen, corrigeren van normoverschrijdend gedrag en activeren van jongeren. Onder regie van de gemeente formuleren politie, jongerenwerk en hulpverlening samen een aanpak om de overlast terug te dringen. Sinds 2011 zijn ook twee straatcoaches actief. Zij spreken de jeugd aan op hun gedrag en verdiepen zich in wat hen bezighoudt. De aanpak Pak(je)Kans lijkt vruchten af te werpen: uit gesprekken met professionals, bewoners en ondernemers blijkt dat zij minder overlast ervaren. Niettemin houdt de overlast door rondhangende jeugd op een aantal plekken nog steeds aan. In dit rapport evalueren we de aanpak in 2012 en kijken we in het bijzonder naar de inzet van de straatcoaches.

